

Pensum/læringskrav SOS2100 – Vår 2010

NY BOK Birkelund, Gunn Elisabeth, & Arne Mastekaasa (2009), "Innledning." i *Integrert? Innvandrere og barn av innvandrere i utdanning og arbeidsliv*, red: Gunn Elisabeth Birkelund & Arne Mastekaasa. Oslo: Abstrakt forlag AS.
(Kapittel 1, 29 sider)

NY BOK Bottero, Wendy (2005), *Stratification: social division and inequality*. London: Routledge.
(Hele boken untatt kapittel 2 og 9, 256 sider)

*Bourdieu, Pierre (1986), "The forms of capital." P. 241 - 258 i *Handbook of theory and research for the sociology of education*, red: John G. Richardson. New York: Greenwood Press.
(17 sider)

Brekke, Idun, & Arne Mastekaasa (2009), "Innvandrenes og innvandrereetterkommernes arbeidsinntekter." i *Integrert? Innvandrere og barn av innvandrere i utdanning og arbeidsliv*, red: Gunn Elisabeth Birkelund & Arne Mastekaasa. Oslo: Abstrakt forlag AS.
(Kapittel 12, 18 sider)

*Crompton, Rosemary, & Jon Gubbay (1978), "Marx and Weber." i *Economy and class structure*, red: Rosemary Crompton & Jon Gubbay. New York: St.Martins Press.
(Side 5-19, 14 sider)

@ Devine, Fiona (1998), "Class Analysis and the Stability of Class Relations." *Sociology* 32 (1):23-42.
<http://soc.sagepub.com/cgi/reprint/32/1/23.pdf>
(19 sider)

*Devine, Fiona (2008), "Class reproduction and social networks in the USA." P. 100-116 i *The way class works, readings on school, family, and the economy*, red: Lois Weis. New York: Routledge.
(16 sider)

@ Elstad, Jon Ivar (2005), *Sosioøkonomiske ulikheter i helse: teorier og forklaringer*. Oslo: Sosial- og helsedirektoratet.
<http://lenkeserv.bibsys.no/lenkeserv/action/serv?id=070012299&bib>
(Side 8-45, 37 sider)

Evensen, Øystein (2009), "Høyt utdannede innvandrereetterkommeres møte med arbeidsmarkedet." i *Integrert? Innvandrere og barn av innvandrere i utdanning og arbeidsliv*, red: Gunn Elisabeth Birkelund & Arne Mastekaasa. Oslo: Abstrakt forlag AS.
(Kapittel 11, 16 sider)

Fekjær, Silje Bringsrud, & Gunn Elisabeth Birkelund (2009), "Finnes Ghettoskolen? Betydningen av andel elever med innvandrerbakgrunn for elevenes prestasjoner på

videregående." i *Integrert? Innvandrere og barn av innvandrere i utdanning og arbeidsliv*, red: Gunn Elisabeth Birkelund & Arne Mastekaasa. Oslo: Abstrakt forlag AS.

(Kapittel 5, 13 sider)

- @ Flemmen, Magne (2009, kommende), "Den økonomiske overklassens sosiale lukning." *Tidsskrift for samfunnsforskning* 2009 (4).
(25 sider)
- @ Goldthorpe, John H. (1996), "Class Analysis and the Reorientation of Class Theory: The Case of Persisting Differentials in Educational Attainment." *The British Journal of Sociology* 47 (3):481-505.
<http://www.jstor.org/stable/591365>
(24 sider)
- @ Gubbay, Jon (1997), "A Marxist Critique of Weberian Class Analyses." *Sociology* 31 (1):73-89.
<http://soc.sagepub.com/cgi/reprint/31/1/73.pdf>
(16 sider)
- @ Hansen, Marianne Nordli (2005), "Utdanning og ulikhet - valg, prestasjoner og sosiale settinger." *Tidsskrift for samfunnsforskning* 46 (2).
http://www.idunn.no/file/ci/1445864/tfs_2005_02_pdf.pdf
(24 sider)
- @ Kingston, Paul W. (2001), "The Unfulfilled Promise of Cultural Capital Theory." *Sociology of Education* 74:88-99.
<http://www.jstor.org/stable/2673255>
(11 sider)
- @ Lareau, Annette (2002), "Invisible Inequality: Social Class and Childrearing in Black Families and White Families." *American Sociological Review* 67 (5):747-776.
<http://www.jstor.org/stable/3088916>
(29 sider)
- @ Reay, Diane (2005), "Doing the dirty work of social class? Mothers' work in support of their children's schooling." *The Sociological Review* 53 (s2):104-116.
<http://www3.interscience.wiley.com/cgi-bin/fulltext/118690188/PDFSTART>
(12 sider)
- *Rosenlund, Lennart (2002), "Regelmessigheter i den postmoderne uorden - om sosiale og mentale strukturer." *Sosiologi i dag* 32 (1-2):51-91.
(40 sider)
- *Rosenlund, Lennart, & Annick Prieur (2006), "Det sosiale rum, livsstilenes rum - og La Distinction." i *Pierre Bourdieu: en introduktion*, red: Annick Prieur & Carsten Sestoft. København: Hans Reitzels Forlag.
(Kapittel 4, 41 sider)

*Savage, Mike, Gaynor Bagnall, & Brian Longhust (2000), "Individualization and cultural distinction." i *Class analysis and social transformation* red: Mike Savage. Buckingham: Open University.
(Kapittel 5, 19 sider)

*Skilbrei, May-Len (2005), "Klasse, etnisitet og kjønn som erfaringer: Om å være vanlig, arbeidsom og anstendig." *Sosiologi i dag* 35 (4):50-68.
(18 sider)

@Wright, Erik Olin (2000), *Class counts*. Cambridge: Cambridge University Press.
<http://www.ssc.wisc.edu/~wright/Published%20writing/Class-Counts-chapter-6-gender.pdf>
(Kapittel 6, 9 sider)

Totalt 669 sider

Kursinfo og pensumoversikt

SOS2100 gir en teoretisk innføring i hva sosial ulikhet er, hvordan det skapes, opprettholdes og får konsekvenser for samfunnslivet. Teoretiske innfallsvinkler utdypes med bidrag fra nyere forskning på området. Tematisk tar kurset utgangspunkt i klassebegrepet og klasseanalysen, og nærmer seg sosial ulikhet mellom etniske grupper og kjønn i relasjon til klasseproblematikk. Slik sett vil pensum gi et bredt empirisk bilde av sosial ulikhet. Vi stiller spørsmål som hva som menes med samfunnsklasser og hvordan klasseforskjeller "virker". Hvordan kan en beskrive og forstå ulikhet knyttet til etnisitet? Hvordan virker kjønnsforskjeller i forhold til klasse?

Sosial mobilitet og reproduksjon av sosial ulikhet er også viktige tema i kurset. Dette omhandler spørsmål om ulikhetens stabilitet, og om hvordan og hvorfor sosiale posisjoner ofte "går i arv", slik at barn havner i llignende sosiale posisjoner som foreldrene sine.

En teoretisk rød tråd i kurset er forholdet mellom "objektive" og strukturelle perspektiver og mer kulturelle perspektiver på ulikhet. I hvilken grad kan ulikhet forstås som økonomisk-materielle, og i hvilken grad er de symbolsk-kulturelle, og hva er forholdet mellom det materielle og det kulturelle?

1.1 Hva lærer du?

Du skal lære om årsaker til og konsekvenser av sosial ulikhet i moderne samfunn. Emnet vil også gi konkret kunnskap om ulikhet i det norske samfunnet i dag.

2. Pensumoversikt

Kurset tar utgangspunkt i den engelske sosiologen Wendy Botteros innføringsbok, *Stratification: Social division and inequality*. Tilleggsstoffet i kompendier og på nett er ment å supplere spesifikke sider ved denne boka. Delvis er dette begrunnet med at vi som er kursansvarlige ikke er helt fornøyd med hvordan enkelte teorier presenteres (eller knapt presenteres), men viktigst er et ønske om å supplere framstillingen med norske/skandinaviske bidrag.

Foruten Botteros bok skal vi lese fire kapitler av den nyutkomne boka ”Integrert? Innvandrere og barn av innvandrere i utdanning og arbeidsliv”. Denne boka sammenfatter resultater fra et stort forskningsprogram ved instituttet. De aktuelle bidragene tar for seg ganske vesentlige spørsmål om innvandreres situasjon i Norge, slik som ghettoskoler og inntekter og lignende. I tillegg er det tatt med et innledningskapittel som presenterer noen generelle ideer om hvordan en kan forstå etnisk basert ulikhet i relasjon til sosial ulikhet, bredere forstått.

Et hovedterma i Botteros bok er hvordan vi skal forstå forholdet mellom det objektive, økonomiske eller strukturelle, og det subjektive, kulturelle eller symbolske. Opp gjennom tiden har sosiologer utviklet teorier som i ulik grad vektlegger disse momentene. Marx og Weber vektla utvilsomt mest økonomi og materielle forhold, mens flere nyere tenkere har vært langt mer opptatt av subjektive forhold som identitet, livsstil og kultur. Dette skillet i ulikhetssosiologien har også mye til felles om det kjente ”aktør-struktur” problemet. Hvordan en skal drive en ulikhetssosiologi som verken ensidig støtter seg på økonomiske strukturforklaringer eller ”friere” kulturforklaringer og betoningen av handlingsfrihet, er et sentralt spørsmål i boka og også i flere av pensumbidragene. For ulikhetssosiologer er dette en spesialvariant av

det mer generelle sosiologiske spørsmålet om forholdet mellom såkalt ”objektivisme” og ”subjektivisme”, aktør og struktur, som dere vel kjenner fra både innføringsemnene, SOS1003 og særlig SOS2001 Moderne sosiologisk teori.

2.1 Grunnleggende begreper og tema i klasse- og ulikhetssosiologien

Bokas første del, ”Foundations”, presenterer noen grunnleggende ideer i ulikhetssosiologien. Det første kapittelet, ”Stratification and social distance” gir en generell presentasjon av hva slags emneområde dette er. Kapittelet presenterer grunnleggende begreper i boka, som lagdeling (stratification), samfunnsstruktur og sosialt rom (social space). Videre gis et overblikk over de påfølgende kapitlene.

(Andre kapittel er ikke pensum, men er morsomt.)

Bokas tredje kapittel heter ”Founding ideas”. Her presenteres de klassiske sosiologene, og noen litt nyere klassikeres, teorier og perspektiver på ulikhet, lagdeling og klasse. Kapittelet begynner med en kort presentasjon av Marx, som oppfattet samfunnets klassestruktur som hovedsakelig bevirket av hvordan produksjonen var ordnet. En kan si at Bottero kanskje overforenkler en del ved å understreke den såkalte ”basis/overbygning”-modellen. Ved nærmere bekjentskap med Marx’ tenkning virker det nok mindre overbevisende at han oppfattet det som at produksjonsmåten BESTEMMER resten av samfunnet. I neste omgang presenteres Max Webers flerdimensjonale ulikhetsteori, med vekt på begrepene klasse, stand og parti. Dette burde være kjent stoff fra SOS1003, hvor Webers essay er pensum. Bottero understreker Webers vektlegging av sosial lukning, et perspektiv som også går igjen Flemmens bidrag på pensum. Dernest presenteres Durkheim og Parsons. Her forstås Durkheims rolle først og fremst som inspirator for funksjonalismen, som Parsons (og

etter hvert Davis og Moore) utviklet. En bør likevel være obs på at Durkheim også var en sentral inspirasjonskilde for andre franskmenn som beskjeftiget seg med ulikhetssosiologi, slik som Maurice Halbwachs, men særlig Pierre Bourdieu. For disse sosiologene var det Durkheims fokus på representasjoner og kollektiv "bevissthet" som var sentralt.

Det korte kapittelet "Marx and Weber" fra Rosemary Crompton og Jon Gubbays litt gamle bok "Economy and class structure" bør leses i denne sammenheng. Crompton og Gubbay gir en veldig presis beskrivelse av Webers teori, men kritiserer denne fra et marxistisk synspunkt. I Flemmens artikkel understrekes det noen spørsmål hvor Weber og Marx har lignende synspunkt, men Crompton og Gubbays kapittel får fram noen vesentlige forskjeller, sett fra et marxistisk ståsted.

Kapittel fire, "Sins of the fathers", belyser begrensningene i de klassiske sosiologenes teorier. I dette kapittelet kommer Bottero inn på en del grunnspørsmål i boken sin, Her dreier det seg om forbindelsen mellom samfunnsstruktur og handling, kultur og det symbolske. Her presenteres også spørsmålet om såkalt "sosial reproduksjon", som blir et svært sentralt spørsmål i dette emnet litt etter hvert. Flere andre viktige anliggende presenteres her, ikke minst den såkalt postmoderne utfordringen av ulikhetssosiologien, som vi også skal vie litt oppmerksomhet.

"Name, rank and number: Measuring stratification" heter kapittel 5. Her presenteres noen ideer som lenge var nesten selve definisjonen på 'klasseanalyse': ulike kvantitative forsøk på å måle ulikhet og knytte ulikheten til ulike utfall. Først presenteres riktignok amerikaneren Lloyd Warner, som drev en mer antropologisk inspirert feltarbeidsforskning på klasseforhold. Det er lenge siden Warner stod sentralt i faget: at han er med i boka speiler nok den nye interessen i Warners forskning som den såkalte 'kulturelle vendingen' i klasseforskningen har frambragt. I neste omgang

presenteres et av de sentrale verktøyene fra 60 og 70-tallets ulikhetssosiologi, status- og prestisjemål. Dette var kort sagt metoder for å måle samfunnets hierarki som et anseelseshierarki: forskjellen på yrker og posisjoner som er godt og dårlig ansett av befolkningen. Så presenteres det veldig innflytelsesrike arbeidet til Blau og Duncan, som på sett og vis la grunnlaget for moderne kvantitativ ulikhetsforskning. Blau og Duncan var tidlig ute med å vurdere effekten av sosial bakgrunn opp mot ens eget utdanningsnivå i vurderingen av hvordan det går en i livet. Det vil si, spørsmålet om i hvilken grad en er avhengig av "ascription" eller "achievement". Et hovedpoeng for disse folka var at samfunn utviklet seg slik at ens sosiale bakgrunn ble mindre viktig, mens ens egne prestasjoner nå var det sentrale. De metodiske og begrepsmessige påfunnene til Blau og Duncan preger mye av det som fortsatt gjøres i kvantitativ ulikhetssosiologi: En kan spore mye av den samme måten å vurdere forholdet mellom bakgrunn og prestasjoner på i bidragene fra boka "Integrert?", uten at forfatterne av *den* boken skal sees på som Blau og Duncan-disipler.

Sist i kapittelet presenteres Nuffield-tilnærmingen, oppkalt etter Nuffield college ved Oxford universitet. Den sentrale figuren her er John H. Goldthorpe, en av de kan hende mest innflytelsesrike figurene i sosial mobilitetsforskning. Goldthorpe er vel kjent fra før, både fra innføringsemnene og med artikkelen på SOS2001. Goldthorpe utviklet gjennom flere år et såkalt 'klasseskjema', altså en modell for å tilskrive folk en klasseposisjon for så å analysere dette kvantitativt. Hovedpoenget var mobilitetsforskning, det vil si egentlig sammenhengen mellom fars og sønns klasse. Bottero referer også en kritikk av dette perspektivet: det har blitt hevdet at denne måten å forske på "klasse" på snevrer inn forskningsfeltet til å bli et spørsmål om fars og sønns klasse, mens "klasse" i utgangspunktet var ment som et begrep både for å forstå maktforhold (Weber), politikk og sosial endring (Marx) og kultur og identitet (Warner, senere også Bourdieu og de som er inspirert av ham).

Jon Gubbays "A Marxist critique of Weberian class analysis" burde leses i denne sammenhengen. Goldthorpes tilnærming stod lenge, og står til en viss grad fortsatt svært sterkt i klasseforskningen. Gubbay slutter seg til en etter hvert populær kritikk mot Goldthorpe, som hovedsakelig går ut på at det teoretiske grunnlaget for Nuffield-klasseanalysen er blitt både diffust og svakt. Et grunnpoeng med klasseanalyse, mener blant andre Gubbay, er å forstå ulikhet og konflikt i relasjon til grunnleggende sider ved hvordan samfunnet er organisert. Gubbay retter så en marxistisk kritikk mot Goldthorpe (og også den senere Wright) sin tilnærming, og tar til orde for en nokså annerledes type marxistisk klasseanalyse, hvor produksjon og distribusjon av merverdi står i sentrum. Denne kritikken følger opp det korte kapittelet fra Crompton og Gubbay.

2.2 utfordringer: Etnisitet, kjønn og individualisering

Del to kalles "Deconstructions", med en henvisning til Derridas velkjente dekonstruksjonsbegrep, som for mange er selve kvintessensen av den såkalte 'postmodernismen'. I de påfølgende kapitlene presenteres en serie utfordringer av klasse- og lagdelingssosiologien, hvorav i hvert fall noen kan forbindes med 'postmodernisme' eller poststrukturalisme.

Kapittel 6, "Racialised relations", omhandler et bredt spekter av forskning rundt "rase" (et begrep som ikke er så populært utenfor USA) og etnisitet. Dels spanderes det tid her på problematiseringen av begreper som 'rase' av forfattere av konstruksjonistisk legning. Disse understreker hvordan etnisitet og rase ikke er begreper med en slags objektiv, entydig referanse, men snarere er sosiale konstruksjoner der en velger seg ut visse egenskaper som så tilskrives betydninger. Disse poststrukturalistiske perspektivene vitner faktisk også om arven fra Durkheim, som var en sentral

inspirasjonskilde for strukturalismen og så (mer eller mindre direkte) for poststrukturalismen. Analogien er tydelig ift Durkheims avvikssosiologi, som betoner hvordan kriminalitet og avvik ikke er egenskaper ved selve handlingene, men et spørsmål om hvordan samfunnet tilskriver visse handlinger mening og merkelapper. I dette kapitlet blir skillelinjene mellom materielle og kulturelle perspektiver tydelige: Hva er forholdet mellom biologisk forskjell, sosiale forskjeller og økonomisk-materielle ulikheter? Noen materielle ulikheter knyttet til etnisitet blir også behandlet fra et litt annet synspunkt i bidragene fra boka "Integrert?".

"A woman's place", kapittel 7, plukker opp tråden og tar for seg kjønnsforskjeller og kjønnsulikhet. Også her vektlegges det vanskelige forholdet mellom biologiske forskjeller og sosiale konstruksjoner av forskjeller. Et annet poeng her er at mye ulikhetssosiologi lenge var "kjønnsblind" og lite oppmerksom på forskjeller mellom kvinner og menn. Den kvantitative ulikhetssosiologien brukte ofte bare yrke som indikator, også på en tid hvor svært mange kvinner ikke var i arbeid. Kvinnene fikk da tildelt sin klasseposisjon gjennom mannen. Denne modellen ble holdt fast på også lenge etter at kvinner kom ut i arbeidslivet. Et annet relatert problem er hvorvidt en kan tenke seg at menn og kvinner i samme yrke egentlig er i samme posisjon, eller om samfunnsmessige hierarkier er "kjønnsfølsomme" slik at rent formelle posisjoner ikke betyr det samme for menn og damer. De konstruksjonistiske perspektivene tar også opp problemene med å behandle kjønn som "monolittiske kategorier": er 'mann' og 'dame' egentlig meningsfulle kategorier? Er det ikke vel så store forskjeller *blant* damer og *blant* menn?

Noen av disse poengene reflekteres i Reay og Skilbrei sine pensumbidrag, som begge er kvalitative måter å nærme seg hvordan forskjellige ulikhetsdimensjoner virker sammen i praksis. Reay betoner hvordan det ofte er kvinners arbeid å ta seg av selve 'reproduksjonen av klasseforholdene', mens Skilbrei er opptatt av spenningsforholdet mellom klassetilhørighet og kjønn i formingen av arbeiderkvinnens identitet.

Erik Olin Wrights bidrag, "Conceptualizing the interaction of class and gender", tar for seg noen av disse spørsmålene. Utdraget er fra hans bok *Class Counts* fra 1997, en bok som rapporterer funnene fra et stort internasjonalt klasseforskningsprosjekt. I teksten skisserer Wright ulike måter klasse og kjønn samvirker og samspiller på i ulikhetsskapende prosesser. Denne teksten er nyttig særlig fordi den analytisk deler inn typer sammenhenger mellom kjønn og klasse, en oppdeling som er "god å tenke med".

I kapittel 8, "Culture and anarchy" presenteres noen innvendinger mot klasse- og lagdelingssosiologien som skjød særlig fart på 90-tallet, men har røtter lengre tilbake. Debatten om "the death of class" presenteres. "The death of class" var navnet på en bok de australske sosiologene Pakulski og Waters ga ut i 1996. Hovedpoemget til Pakulski og Waters er at ulikhet i moderne samfunn ikke kan beskrives som klasseulikheter fordi ulikheten er blitt mer fragmentert. Denne kritikken har mye til felles med tyske Ulrich Becks arbeider om individualisering. Andre bidragsytere som har argumentert i samme retning er Zygmund Bauman og til en viss grad Anthony Giddens. Et annet forbundet argument dreier seg om forbruk (konsumpsjon) er blitt mer viktig i våre "postmoderne samfunn", og at det er en fragmentering av livsstiler og at individene så å si "løsner" fra samfunnsstrukturen. Alt dette bidrar også til å svekke "klasse" som politisk aktør og fellesskap. Kapitlet runder av med å presentere to retninger klasseanalysen tok etter dette. Nuffield-skolen (anført av Goldthorpe) inntok det som kalles en minimalistposisjon, hvor klasse ble et snevrere begrep og studiene fokuserte også snevrere på mobilitet. På den annen side får vi Bourdieu og de som er inspirert av ham, som omtales som "kulturalistisk" klassetenkning, med bredere klassebegreper og bredere studieobjekt.

Relatert til dette skal vi lese to tekster. Den ene er Lennart Rosenlunds "Regelmessigheter i den postmoderne uorden - om sosiale og mentale strukturer", men

det kan være en fordel å lese denne teksten etter at en har lest Rosenlund og Prieurs bidrag. Poenget med ”Regelmessigheter...” i denne sammenheng, er at den både empirisk tester ut en del av de spørsmålene vi ble kjent med i kapittel 8: Hersker det kulturelt anarki? Er folks vaner og bevisstheter løskobla fra samfunnsstrukturen? Rosenlund diskuterer sin tilnærming opp mot både disse ulike individualiseringsideene, men også opp mot mer tradisjonelle synspunkt i både klasseanalysen og (den statsvitenskapelige) ”verdiforskningen”. Rosenlund resonnerer både rundt det han ser som fordeler med en Bourdieu-inspirert tilnærming, men presenterer også resultatene fra sin undersøkelse av klasse og livsstil i Stavanger.

Den andre teksten som skal leses, er Savage, Bagnail og Longhursts ”Individualization and cultural distinction”. Denne teksten gir en teoretisk diskusjon av forholdet mellom individualisering og distinksjon. Forfatterne gir individualiseringsteorien delvis rett i at det har vært en fragmentering av kultur og livsstil. Hovedpoenget deres er at individualisering av identitet må forstås på bakgrunn av klasser og ens posisjon – selve det å betone ens individualitet kan sees på som et uttrykk for klassesdistinksjon, hevdes det

2.3 Nye retninger: ”Kulturalistiske” ideer og empiriske spørsmål

Niende kapittel, ”Social space”, er ikke på pensum. Dette kapittelet presenterer Bourdieus ulikhetsideer, og også den såkalte Cambridge-skalaen, som Bottero selv har jobbet mye med. Begge disse tilnærmingene er måter å forstå samfunnsstrukturen gjennom rommetaforer – ”social space” er da et slags nytt ord og ny teori for samfunnsstruktur. Grunnen til at kapittelet er tatt ut, er at vi oppfatter at presentasjonen av Bourdieu ikke er veldig god, og dels direkte misvisende. Isteden skal vi her lese Lennart Rosenlund og Annick Prieur sitt kapittel ”Det sociale rum, livsstilenes rum - og La Distinction”, et kapittel fra Prieur og Carsten Sestofts glimrende innføringsbok

”Pierre Bourdieu: En introduktion”. Denne boken kan virkelig anbefales om en ønsker seg en lettest, oversiktlig og lojal (altså ikke særlig kritisk) innføring i Bourdieus arbeid.

Rosenlund og Prieur presenterer grunntankene, hovedfunnene og også kort den spesielle metodiske tilnærmingen hos Bourdieu. Hans begrep om sosialt rom og rom av livsstiler presenteres, og det forklares også hvordan Bourdieu mener at det strukturelle og det symbolske henger sammen. De empiriske funnene i Distinksjonen presenteres også på en relativt lettfattelig måte.

Lennart Rosenlunds ”Regelmessigheter i den postmoderne uorden - om sosiale og mentale strukturer” referer Rosenlunds erfaringer og resultater med sitt etter hvert berømte arbeid med å teste ut grunnleggende ideer fra Distinksjonen på en norsk virkelighet, og omhandler derfor ”modellens videre gyldighet”, som siste avsnitt i Rosenlund og Prieur tar for seg.

I denne sammenheng skal vi også lese en ekstremt mye sitert tekst av Bourdieu, ”The Forms of Capital”. Her lar vi Bourdieu selv presentere hovedformene for kapital: økonomisk, kulturell og sosial. Det er særlig forklaringen av kulturell kapital som står sentralt her.

Teksten av Paul Kingston er en interessant kritikk av ”kulturell kapital” og forskningen som anvender og undersøker begrepet. Hovedpoenget til Kingston er at, selv om denne forskningen ikke har vært helt mislykket, så tyder den absolutt ikke på at kulturell kapital er så viktig som Bourdieu og ”bourdieuanere” vil ha det til.

Vi vender så tilbake til Bottero og hennes tiende kapittel, "Someone like me". I dette kapittelet tar hun for seg tendensene til at folk fra ulike sosiale posisjoner ofte omgås og gifter seg med folk som er i enten lik posisjon som dem selv, eller som kommer fra lik bakgrunn. Dette er en sentral måte klasse og ulikhet manifesterer seg som faktiske sosiale grenser i dagliglivet på. Kapittelet drøfter ikke bare det empiriske fenomenet at folk omgås folk som er like seg selv – "homophily" på engelsk. I tillegg tar hun for seg både ulike grunner til at det blir sånn, og hva slags konsekvenser dette har for hvordan vi lever livene våre. Dette er naturlig nok knyttet til geografisk segregering, altså folk av ulik klasse og etnisitet ofte bosetter seg på samme steder, slik at geografien i en viss grad gjenspeiler sosiale ulikheter. I Oslo ser vi dette for eksempel om vi undersøker inntekt, yrke og etnisitet til befolkningen i Holmenkollåsen, Slemdal, Tøyen og Furuset. Bottero knytter disse mønstrene i hvem vi omgås opp til det bredere spørsmålet om sosiale nettverk og forbindelser. Om en har rike og mektige venner, rike og mektige ektefeller og bor i et nabolag med rike og mektige folk, kan det tenkes at en tjener på dette på ulike måter.

Her går det en parallell til blant andre Fiona Devine sin artikkel "Class reproduction and social networks in the USA", men denne ser vi nærmere på litt senere.

Kapittel 11 handler om sosiale ulikheter i helse, og heter "Hierarchy makes you sick". Dette kapittelet tar utgangspunkt i det etter hvert velkjente faktum at det er store helse og dødelighetsforskjeller etter det samfunnsmessige hierarkiet eller hierarkiene, nesten uansett hvordan en måler det. Et interessant aspekt ved dette er den såkalte "health gradient". Det går ut på at ulikhetene i helse følger sosial ulikhet helt gradvis. De litt rike er litt mindre friske enn de rikeste, de litt fattige er sunnere og friskere enn de veldig fattige. Hvorfor er det slik? Dette er tema i dette kapittelet, og Bottero referer noen av de ulike forklaringene og teoriene om dette, i tillegg til internasjonal empiri. Også her finner vi igjen skillet mellom materielle og kulturelle forklaringer, og også noen forsøk på å kombinere disse perspektivene.

Vi supplerer denne teksten med den norske sosiologen Jon Ivar Elstads rapport ”Sosioøkonomiske ulikheter i helse : teorier og forklaringer”. Her referer Elstad både litt hvordan det står til i Norge med slike ulikheter, og dessuten gir han en lettlest og fin gjennomgang av ulike teorier og forklaringer.

”Movements in space” er tolvte kapittel, og her behandles et sentralt empirisk spørsmål, såkalt sosial mobilitet. Dette er altså spørsmålet om bevegelser i samfunnsstrukturen. Beveger folk seg mellom ulike klasseposisjoner gjennom livsløpet? Og beveger folk seg inn i andre klasser enn foreldrene deres var i? Hvis de gjør det i stor grad, sier vi at vi har høy mobilitet og at samfunnet er ’åpent’. Om det er lite slike bevegelser, er det lav mobilitet og et ’lukket’ samfunn. Dette er også forbundet med begrepet ”klasseformasjon”, som Bottero behandler. Her drøftes det også om det er slik at mobilitet egentlig bare er et spørsmål om evner og naturlig utrustning: Er det ikke slik at de smarte klarer å forbedre sjansene sine i livet, mens de dumme blir ved sin lest? Her behandles også spørsmålet om absolutt og relativ mobilitet, et svært sentralt begrep i mobilitetsforskningen.

Flere tekster knytter seg til dette temaet, som er av stor teoretisk betydning. Begge tekstene til engelske Fiona Devine, og tekstene til John Goldthorpe, Marianne Nordli Hansen (professor ved instituttet vårt), Anette Lareau og Magne Flemmen. I tillegg er Diane Reays artikkel interessant her.

John H. Goldthorpes artikkel tar utgangspunkt i at klasseteorien må kunne redegjøre for faktiske empiriske regelmessigheter, istedenfor å kretse rundt rene teoretiske problemer, eller enda verre forklare ting som ikke har skjedd (slik han mener marxistene gjør, med sitt fokus på klasse, politikk og revolusjon). En slik

regelmessighet er at selv om det har vært en voldsom økning i utdanning befolkningen, er det fortsatt omtrent like store forskjeller mellom hvor ofte folk fra ulike klasser tar høyere utdanning. Gjennomgående tar folk av høyere klassebakgrunn oftere utdanning enn folk fra lavere klassebakgrunn, og denne forskjellen har stått seg. Hvordan kan det ha seg? Goldthorpe utarbeider her en forklaring på dette med utgangspunkt i rasjonell valgteori og Raymond Boudons arbeider, som vi delvis ble kjent med på SOS2001.

Fiona Devines to artikler er en kritikk av denne teorien. I "Class Analysis and the Stability of Class Relations" kritiserer hun Goldthorpe for ensidig å fokusere på hvordan familier bruker økonomiske ressurser når de hjelper barna sine, og ikke nok på kulturelle og sosiale ressurser. (Goldthorpe har svart at det gjør han ikke). I "Class reproduction and social networks in the USA" fokuserer Devine på hvordan middelklassefamilier bruker sine sosiale forbindelser for å hjelpe unga med å få seg en god jobb. Devine mener både Bourdieu og Goldthorpe har undervurdert betydningen av sosiale nettverk og forbindelser.

Marianne Nordli Hansens "Utdanning og ulikhet – valg, prestasjoner og sosiale settinger" diskuterer de nevnte ulikhetene i utdanning, og tar for seg ulike teoretiske forklaringer på hvorfor det er slik. Hansen tilbyr i tillegg en empirisk vurdering av de ulike forklaringene på dette med en analyse av norsk data, og viser litt av hvordan dette henger i hop i norsk sammenheng.

Flemmens artikkel "Den økonomiske overklassens sosiale lukning" dreier seg om overklassen eller kapitalistklassen i Norge. Hovedpoenget er en undersøkelse av hvordan ens klassebakgrunn påvirker ens statistiske sannsynlighet for å havne i overklassen. Videre sees det på om klassebakgrunn påvirker ens suksess innad i overklassen. Denne artikkelen er relatert til de bredere diskusjonene om mobilitet

overfor, men fokuserer på en svært eksklusiv og liten gruppe på toppen av samfunnhierarkiet/-hierarkiene.

Anette Lareaus artikkel "Invisible Inequality: Social Class and Childrearing in Black Families and White Families" tar for seg noen mekanismer hvorved familier overfører fordeler til barna sine. Et poeng her er at det er forskjeller i hvordan folk i ulike klasser oppdrar barna sine, som både gir dem ulike kulturelle ressurser, men også ulike følelser av "entitlement", altså hva de selv har krav på og rett til i samfunnet, kunne en si.

Kapittelet "'Us' and 'them'" tar for seg spørsmål om identitet knyttet til sosial ulikhet. Dette dreier seg om hvordan ens samfunnsmessige posisjon bidrar til å forme ens sosiale identitet og selvforståelse, og også hvordan dette påvirker ens følelser av sympati eller antipati for folk i andre sosiale posisjoner. Slik sett er spørsmålet om hvordan samfunnsmessige, strukturelle skillelinjer "omsettes" til symbolske grenser i dagliglivet. Dette står i et komplisert forhold til strukturen igjen, siden slike symbolske grenser kan virke tilbake på selve de objektive forskjellene. Temaet er også nært knyttet til kapittelet om vennskap og omgangskrets.

Tekstene til Reay og Lareau kan sees i sammenheng med dette. En annen artikkel som også beror dette, er den nevnte teksten til Skilbrei, om hvordan arbeiderklassekvinner søker å konstruere sin identitet.

Bokens siste kapittel heter "Reproducing hierarchy" og tar for seg spørsmålet om hvordan de samfunnsmessige hierarkiene og ulikhetsstrukturene består over tid. Her trekkes mange tråder i boka sammen. Utgangspunktet er det litt overraskende faktum at selv om vestlige samfunn har gjennomgått enorme endringer de siste tiårene, er det

fortsatt bemerkelseverdig stabile ulikhetsmønstre. Dette er knyttet til spørsmålene om sosial mobilitet, fordi det viser seg å være helt umerkelige endringer i den relative sosiale mobiliteten over generasjonene. Hvordan kan det være at ulikhetsstrukturer som både skaper store sosiale problemer, men også oppfattes som urettferdige av mange, består? Dette involverer store teoretiske spørsmål om forholdet mellom aktør og struktur, kultur og økonomi og flere andre av de store sosiologiske spørsmålene. Ulike tilnærminger fra både Goldthorpe og Bourdieu og en rekke andre sosiologer drøftes her.

Magne Flemmen

Patrick Lie Andersen